

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Львівського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Дмитро ШВЕЦЬ

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Андрія АВРАМЕНКА на тему:
«Соціально-психологічні особливості перфекціонізму як особистісної
властивості науково-педагогічного працівника», поданої на здобуття
ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові
науки» за спеціальністю 053 «Психологія»,
освітньо-наукова програма «Психологія та менеджмент організації»
за спеціальностями 053 «Психологія», 073 «Менеджмент»**

Кафедра загальної та соціальної психології навчально-наукового інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ, заслухавши на розширеному засіданні публічну презентацію наукових результатів дисертації Андрія АВРАМЕНКА на тему: «Соціально-психологічні особливості перфекціонізму як особистісної властивості науково-педагогічного працівника», а також оцінку рецензентів та учасників фахового семінару, проведеного 20 листопада 2025 року, констатує наступне.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що сучасна система вищої освіти висуває підвищені вимоги до науково-педагогічних працівників, що стосуються як професійної компетентності, так і особистісної зрілості, адаптивності, психологічної стійкості. В умовах високої конкуренції, постійних змін, потреби в публікаційній активності, міжнародній мобільності та підвищенні якості освітнього процесу, значного навантаження та емоційного тиску, дедалі більшої уваги потребує дослідження перфекціонізму як чинника, що впливає на професійну ефективність, мотивацію та психологічне благополуччя науково-педагогічного працівника.

Перфекціонізм – це психологічна особистісна тенденція до бездоганності, устремління до якнайкращого результату у всьому. Це складна особистісна властивість, що може виявлятися як у конструктивній (адаптивній), так і в деструктивній (дезадаптивній) формі. З одного боку, орієнтація на високу якість виконання обов'язків, внутрішня вимогливість і прагнення до самореалізації можуть сприяти зростанню професіоналізму. З іншого – надмірна самокритика, страх помилки, постійне незадоволення собою та результатами праці можуть призводити до емоційного вигорання, тривожних

розладів, конфліктності та зниження якості життя.

Більшість досліджень зазначеної проблеми зосереджені в західних країнах на студентських вибірках, тоді як культурні, соціальні та професійні особливості інших регіонів залишаються мало дослідженими. Перфекціонізм у професійній діяльності, особливо в допоміжних професіях (медики, психологи, педагоги), та його вплив на професійне вигорання або ухвалення рішень досліджено лише фрагментарно. Недостатньо розроблені практичні інтервенції для пом'якшення дезадаптивного перфекціонізму, водночас збереження адаптивного.

Особливої ваги проблема набуває у професійному середовищі науково-педагогічних працівників, діяльність яких є інтелектуально, емоційно та соціально напруженою. Потреба в досягненні ідеалу, притаманна багатьом викладачам та дослідникам, може ставати джерелом як розвитку, так і внутрішнього конфлікту. При цьому питання прояву перфекціонізму в контексті специфіки їхньої діяльності залишається недостатньо вивченим в українській психології.

Актуальність дослідження зумовлена також відсутністю апробованих соціально-психологічних програм, спрямованих на розвиток адаптивних форм перфекціонізму та профілактику його деструктивних проявів серед науково-педагогічних працівників. Вивчення соціально-психологічних особливостей цієї особистісної властивості дає змогу не лише поглибити уявлення про її механізми, а й сприяти збереженню психологічного здоров'я працівників освіти, підвищенню якості навчально-виховного процесу та формуванню позитивного мікроклімату в академічному середовищі.

Упродовж останніх 5–7 років тема перфекціонізму в професійному контексті, зокрема у сфері освіти, привертала увагу як зарубіжних (С. Халлет, Р. Хеймберг, П. Х'юїтт, С. Холт, Р. Фрост, Ф. Фрідман, Дж. Метіа, А. Ньюбор, К. Отто, Д. Реннер, Дж. Стоубер тощо), так і українських (Т. Грубі, І. Гуляс, Л. Карамушка, З. Карпенко, О. Кононенко, О. Лоза, Н. Мачинська, О. Петрунько тощо) науковців. Загалом феномен перфекціонізму освітянина розглядають у тісному зв'язку з такими психологічними концептами, як емоційне вигорання, рівень стресу, ефективність професійної діяльності вчителя, особливості копінг-стратегій, а також специфіка сприйняття учасників педагогічної діяльності, зокрема, учнів, їхніх батьків та колег.

Однак дослідження, присвячені саме перфекціонізму науково-педагогічних працівників, є поодинокими, а низка аспектів залишається недостатньо розкритою. Серед них – соціально-психологічний контекст перфекціонізму, адже більшість досліджень мають клініко-психологічний або особистісно-орієнтований характер. Недостатньо вивчено, як соціальне середовище закладів вищої освіти, академічна культура, очікування колег і керівництва впливають на розвиток або підсилення перфекціонізму у викладачів. До речі, перфекціонізм саме викладачів як окремої гілки освітян досліджується вкрай рідко. Також немає апробованих програм, спрямованих на розвиток адаптивного перфекціонізму викладачів. Частково розглядається в науковій літературі і гендерний аспект перфекціонізму серед науково-педагогічних працівників.

Отже, науковий інтерес до теми зумовлений як практичними потребами освітнього простору, так і потребою у фундаменталізації знань про взаємозв'язок особистісних властивостей, соціального контексту та професійного функціонування. Це відкриває широкі можливості для поглибленого аналізу, теоретичного узагальнення та практичного застосування результатів.

Дисертацію виконано згідно з планами наукових досліджень у межах науково-дослідних тем кафедри загальної та соціальної психології навчально-наукового інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ «Психологія особистості фахівця в умовах військового часу та поствоєнної реабілітації» (№ 0122U002532).

Метою дисертації є теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити соціально-психологічні особливості перфекціонізму як особистісної властивості науково-педагогічного працівника, визначити чинники його прояву, типологію, а також розробити й апробувати психокорекційну програму оптимізації перфекціоністських тенденцій у професійній діяльності.

Досягнення обраної мети обумовило потребу вирішення таких завдань:

- проаналізувати наукову літературу з проблеми перфекціонізму, зокрема його конструктивних і деструктивних форм, та особливостей професійної діяльності науково-педагогічних працівників;
- теоретично обґрунтувати соціально-психологічну модель перфекціонізму як особистісної властивості науково-педагогічного працівника;
- діагностувати рівень, типи та особливості прояву перфекціонізму в науково-педагогічному середовищі;
- виявити взаємозв'язки між рівнем перфекціонізму, самооцінкою, тривожністю, професійним вигоранням та особливостями міжособистісної взаємодії;
- розробити, впровадити та оцінити ефективність психологічної програми зниження деструктивного перфекціонізму та підтримки конструктивного в професійній діяльності.

Об'єктом дослідження визначено особистісні властивості науково-педагогічного працівника в контексті його професійної діяльності.

Предметом дослідження є соціально-психологічні особливості перфекціонізму як особистісної властивості науково-педагогічного працівника, його конструктивні та деструктивні прояви, їх взаємозв'язок з професійною ефективністю та психологічним благополуччям.

Методологічна основа дослідження. Для виконання поставлених завдань та досягнення мети дослідження використовувались такі **методи**:

теоретичні аналіз, синтез і узагальнення наукових джерел із психології особистості, соціальної та професійної психології, педагогічної психології, порівняльно-історичний метод для виявлення еволюції уявлень про перфекціонізм у вітчизняній та зарубіжній науці, структурно-функціональний аналіз для побудови моделі взаємозв'язків між видами перфекціонізму, соціально-психологічними чинниками та професійним функціонуванням науково-педагогічного працівника;

емпіричні методи: спостереження, анкетування, бесіда; психологічне тестування з використанням стандартизованих методик психодіагностики: Велика тривимірна шкала перфекціонізму (М. Сміт, Д. Саклофскі, Й. Стоубер, С. Шеррі); «Вивчення мотиваційного профілю особистості» (Ш. Річі, П. Мартін); «Визначення життєвих цілей та цінностей особистості» (П. Іванов, Є. Колобова); скорочений опитувальник копінг-стратегій (Brief-COPE); шкала резильєнтності Коннора-Девідсона (CD-RISC-10); тест емоційного інтелекту (MSCEIT); багатомірна шкала сприйняття соціальної підтримки (MSPSS); опитувальник психологічної ресурсності особистості (О. Штепа); опитувальник для виявлення синдрому професійного вигорання (О. Чабан, О. Хаустова, В. Омелянович); шкала задоволеності життям (SWLS, Diener);

методи математичної обробки даних з їх подальшою якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням. Статистична обробка даних здійснювалась за допомогою пакета статистичних програми SPSS 22.0.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

- *уперше узагальнено та систематизовано* теоретико-методологічні основи соціально-психологічних особливостей перфекціонізму як особистісної властивості науково-педагогічних працівників; *розроблено* модель перфекціонізму науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти; *виокремлено* компоненти, чинники та функції феномена перфекціонізму як особистісної якості; *розкрито* роль перфекціонізму в структурі особистісних рис науково-педагогічного працівника; *визначено* основні структурні складові програми зниження деструктивного перфекціонізму, серед яких діагностично-орієнтовний, когнітивно-поведінковий, емоційно-регуляційний, соціально-комунікаційний, рефлексивно-інтеграційний блоки;

- *набули подальшого розвитку* психологічні категорії «перфекціонізм», зокрема, у межах дослідження уточнено зміст перфекціонізму як особистісної характеристики викладачів вищої освіти, виділено його адаптивні та дезадаптивні прояви, рівні, а також простежено взаємозв'язок із професійною компетентністю, педагогічною ефективністю та психологічним благополуччям; «професійна саморегуляція», зокрема, визначено роль саморегуляції у формуванні конструктивних стратегій подолання перфекціоністських тенденцій, що дозволяє підтримувати психологічну стійкість та ефективність професійної діяльності; «професійна адаптивність», зокрема, розкрито механізми, через які перфекціонізм впливає на адаптивність викладача в навчальному середовищі та міжособистісних взаємодіях із колегами і студентами.

- *поглиблено уявлення* про конструктивний та деструктивний перфекціонізм для превенції негативних наслідків деструктивного перфекціонізму та реалізації особистісних ресурсів конструктивного перфекціонізму, сформульовано нові підходи до розгляду перфекціонізму як потенційного ресурсу для підвищення ефективності педагогічної діяльності за умови розвитку усвідомлених стратегій самоконтролю та емоційної регуляції.

Практичне значення дослідження полягає в можливості безпосереднього застосування отриманих результатів у психологічній практиці, освітньому середовищі та системі підготовки й підтримки науково-

педагогічних кадрів. Результати дослідження дають змогу виявляти та оцінювати рівні й типи перфекціонізму науково-педагогічних працівників, що дозволяє своєчасно діагностувати схильність до деструктивних проявів перфекціонізму, які можуть призводити до професійного вигорання, емоційного виснаження та зниження ефективності діяльності. Розроблена в межах дослідження психокорекційна та психопрофілактична програма може бути впроваджена у практику роботи психологічних служб закладів вищої освіти та центрів підвищення кваліфікації. Вона спрямована на зниження деструктивного перфекціонізму, розвиток конструктивних форм самовимогливості, підвищення стресостійкості та формування навичок емоційної саморегуляції. Отримані результати можуть бути використані для оптимізації професійної взаємодії в академічних колективах, зменшення конфліктності та напруженості, а також для формування позитивного соціально-психологічного клімату в закладах вищої освіти. Також матеріали дослідження доцільно використовувати в навчальних курсах із психології особистості, педагогічної та соціальної психології, психології професійного розвитку, а також у програмах підготовки й перепідготовки науково-педагогічних працівників.

Основні результати наукового дослідження **впроваджено** в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ (акт впровадження від 05.12.2023 № 94); Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (акт впровадження від 16.12.2024); Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол засідання кафедри психології № 9 від 26.08.2024); Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (довідка від 12.07.2024 № 734/15.17); Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького (довідка від 24.07.2024 № 951-16.03); ГО «Український інститут дитячо-юнацької психотерапії та психологічного консультування» (довідка від 29.10.2024 № 202/8).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел із 241 найменування (з них 141 – іноземними мовами), додатків. Загальний обсяг дисертації викладено на 199 сторінках, із яких 155 сторінок основного тексту. Робота містить 23 таблиці, 7 рисунків.

Особистий внесок здобувача полягає в самостійному розробленні та науковому обґрунтуванні положень, висновків і психокорекційної програми, спрямованої на зниження деструктивного перфекціонізму науково-педагогічного працівника. Усі результати, представлені на захист, отримані автором самостійно. Матеріали статті, підготовленої у співавторстві, у дисертаційному дослідженні не були використані.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні положення дисертаційного дослідження представлено на науково-практичних конференціях та наукових заходах різних рівнів, зокрема, на *міжнародних*: VI науково-практична конференція «Інновації та перспективи в сучасній науці» (Стокгольм, 2023 р.), науково-практична конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку науки, освіти і технологій» (Кременчук, 2025 р.); з

міжнародною участю: IX науково-практична інтернет-конференція «Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: Психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування на виклики сучасності» (Луцьк, 2022 р.); *всеукраїнських*: науково-практична конференція «Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві» (Львів, 2022 р.), науково-дискусійна платформа «Виклики толерантності в умовах російської воєнної агресії» (Кропивницький, 2023 р.), науково-практичні конференції «Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та поствоєнної реабілітації» (Львів, 2023 р., 2024 р.), науково-практична конференція «Актуальні питання відновлення ментального здоров'я у психологічному вимірі» (Київ, 2024 р.); *круглих столах*: «Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки» (Львів, 2023 р., 2025 р.), «Безпекові аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави» (Львів, 2023 р.).

Публікації. Основний зміст дисертаційного дослідження викладено у 15 публікаціях автора, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях із психології, 1 стаття у виданні, внесеному до наукометричної бази Web of Science Core Collection, 11 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та інших виданнях.

Наукові праці, в яких опубліковано наукові результати дисертації:

1. Авраменко А. О. Теоретико-психологічний аналіз моделей перфекціонізму. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи*: збірник наукових праць. Северодонецьк: В-во Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2022. № 2(58). С. 29–40. DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2022-58-2-29-40>

2. Popovych I., Kononenko O., Los O., Khrystiuk S., Avramenko A. Social expectations of professionals in the socioeconomic area: training, innovations and reforms. *Amazonia*. Vol. 11 – Issue 60. December 2022. P. 23–31. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.2>

3. Авраменко А. О. Соціально-психологічні особливості перфекціонізму як особистісної якості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія психологічна: збірник наукових праць / голов. ред. З. Я. Ковальчук. Львів: ЛьвДУВС, 2023. Вип. 1. С. 3–12. DOI: <https://doi.org/10.32782/2311-8458/2023-1-1>

4. Копитко М. І., Авраменко А. О. Роль перфекціонізму у виконанні професійних обов'язків керівника освітньої установи. Роль перфекціонізму у виконанні професійних обов'язків керівника освітньої установи. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 1(41). С. 1209–1219. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-1\(41\)-1209-1219](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-1(41)-1209-1219)

Наукові публікації, що засвідчують апробацію матеріалів

1. Авраменко А. О. Перфекціонізм: феноменологічна багатогранність чи структурна багатовимірність? *Збірник матеріалів VII Всеукр. науково-практичної конференції* (Львів, 28 жовтня 2022 року) / уклад. В. С. Бліхар. Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 5–10.

2. Авраменко А. О. Соціально-психологічні особливості перфекціонізму як особистісної якості. *Соціальна адаптація особистості в сучасному*

суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: *Психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування на виклики сучасності*: матеріали IX Наук.-практ. інтернет-конф. (з міжнар. участ.) (Луцьк, 28 листопада – 02 грудня 2022 року) = Materials of IX-th Scientific and Practical Internet Conference (with international participation) (Nov 28 – Dec 02, 2022) / за заг. ред. Т. І. Дучимінської, Я. О. Гошовського, Ж. П. Вірної, Д. Т. Гошовської, О. Є. Іванашко. Луцьк: ГПІ Іванюк В. П., 2022. С. 9–13.

3. Авраменко А. О. Невротичний перфекціонізм проти нарцисичного перфекціонізму. *Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки*: збірник тез Міжнародного круглого столу (Львів, 23 лютого 2023 року) / упор. Л. В. Павлик, У. О. Цмоць. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 9–13.

4. Авраменко А. О. Перфекціонізм як особистісна риса педагога. *Innovations and prospects in modern science*. Proceedings of the 6th International scientific and practical conference. Stockholm, Sweden: SSPG Publish, 2023. Pp. 374–378. URL: <https://sci-conf.com.ua/vi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-innovationsand-prospects-in-modern-science-5-7-06-2023-stokgolm-shvetsiya-arhiv/>.

5. Авраменко А. О. Зв'язок локусу контролю та перфекціонізму в науковій літературі. *Безпеківі аспекти управління організаціями в умовах війни та повоєнної відбудови держави*: матеріали круглого столу (Львів, 12 травня 2023 року) / за заг. ред. В. С. Бліхара, Г. З. Леськів. [Електронний ресурс] Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 158–164.

6. Авраменко А. О. Перфекціонізм як психологічний феномен. *Виклики толерантності в умовах російської воєнної агресії*: матеріали Всеукраїнської науково-дискусійної платформи, приуроченої Міжнародному дню толерантності (Кропивницький, 16 листопада 2023 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. С. 91–94.

7. Авраменко А. О. Соціально-психологічні особливості перфекціонізму як особистісної якості педагога. *Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та поствоєнної реабілітації*: матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 27 жовтня 2023 року) / уклад. В. С. Бліхар. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 11–15.

8. Авраменко А. О. Комплексна психокорекційна програма роботи з перфекціонізмом: теоретичне обґрунтування. *Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та поствоєнної реабілітації*: матеріали IX Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 25 жовтня 2024 року) / уклад. В. С. Бліхар. Львів: ЛьвДУВС, 2024. С. 20–24.

9. Авраменко А. О. Методологія дослідження перфекціонізму як особистісної властивості. *Актуальні питання відновлення ментального здоров'я у психологічному вимірі*: матеріали I Всеукр. конф. здобувачів вищої освіти та молодих учених (Київ, 11 жовтня 2024 р.) / [редкол.: Ю. О. Бохонкова (голова), О. Г. Лосієвська, Ю. В. Сербін]. Київ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2024. С. 11–16.

10. Ковальчук З. Я., Авраменко А. О. Досвід емпіричного вивчення проблеми перфекціонізму в науковій літературі. *Сучасний стан та перспективи розвитку науки, освіти і технологій*: збірник тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (Кременчук, 04 січня 2025 року): у 2 ч. Кременчук:

11. Авраменко А. О. Взаємозв'язок перфекціонізму як особистісної якості майбутніх педагогів з обдарованістю. *Війна в Україні: зроблені висновки та незасвоєні уроки*: збірник тез Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 21 лютого 2025 року) / упоряд. У. О. Цмоць. Львів: ЛьвДУВС, 2025. С. 20–22.

З огляду на викладене, можна резюмувати, що дисертація Андрія АВРАМЕНКА на тему: «Соціально-психологічні особливості перфекціонізму як особистісної властивості науково-педагогічного працівника», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія», освітньо-наукова програма «Психологія та менеджмент організації» за спеціальностями 053 «Психологія», 073 «Менеджмент»:

1) містить елементи наукової новизни, а її результати мають теоретичне і практичне значення для теоретичної та практичної психології;

2) виконана дисертантом самостійно, отримані теоретичні висновки і результати демонструють особисті дослідження автора;

3) відображена в 15 публікаціях, зокрема: 3 статтях у наукових фахових виданнях із психології, 1 статті у виданні, внесеному до наукометричної бази Web of Science Core Collection, 11 публікаціях у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та інших виданнях, що демонструє повноту попереднього оприлюднення результатів дослідження;

4) відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також положенням міждисциплінарної освітньо-наукової програми «Психологія та менеджмент організації» для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії – за спеціальностями 053 «Психологія», 073 «Менеджмент» у Львівському державному університеті внутрішніх справ;

5) рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія», освітньо-наукова програма «Психологія та менеджмент організації» за спеціальностями 053 «Психологія», 073 «Менеджмент».

Голова засідання кафедри:

**доцент кафедри загальної та соціальної психології
навчально-наукового інституту управління,
психології та безпеки Львівського державного
університету внутрішніх справ
кандидат психологічних наук, доцент**

Ольга УГРИН